

trobar-se, en ús ben tradicional i rústic, en les muntanyes de cap als dos costats del Ter: a Collsacabra sento *burjar* per 'burxar la pila (el carboner)' (a Tarteret, 1935); l'usa Ruyra «els suros vells --- tenen posats de víctima que es retorç de dolor --- es diria que viuen en eterna convulsió, temerosos de la des- 5 tral i de la *burja* escorxadora, que tantes voltes els ha ferits» (*La Parada*, 184); de fet són *burja*, *burjador* i *burjar* les formes que registra el Vocabulari del Suro (BDC XIII, 96).

Troblem, d'altra banda, *burjó* 'pal per bitllar la pila de carbó' a Palamós, Lluçanès i Manresa (BDC xx, 268), i també a la Plana de l'Empordà ens donen *burjal* per a la barra de ferro per remenar el foc del forn i la de fusta per treure'n el pa, a Figueres i Campmany (BDC xx, 268). El *DAG.*, encara més al Sud, dóna *burjoc* a Torredembarra, 'trosset que deixen al pi quan li tallen una branca', i *burjó* 'espècie de forqueta de ferro per la llenya o el foc del forn', com a terme dels tints de Barcelona l'any 1691; cosa que sembla confirmada per la forma un poc alterada *brujó del forn* que el DTorra ja registrava (s. v. *forn*) traduint-la «contus, rutabulum» en la seva ed. de 1640; i *burjó* 'bastó llarg i prim per guardar els porcs' seria usat pels pastors del Berguedà, Ripoll i Cerdanya segons Amades, BDC XIX, 103. **Esburjar*: «no gos trancar o *esburjar* lo rech, ne la resclosa, de la dita aygua en alcun loch», doc. de 1370, de Sant Celoni (BABL XII, 131): potser 'obrir-hi un foradet' (*trancar* potser s'hauria de llegir *traucar*).

Coneguda l'existència d'aquestes formes amb *-j-*, tot i sabent que no són esporàdiques, ens adonem que no els podem reconèixer la importància de les altres: les formes en *-x-*, que ja no són recents i que són les de la llengua comuna; i les formes en *-s-* (o sigui *ç*) que han estat una constant en la història de l'idioma, des del S. XIII fins avui, en què encara predominen en alguns dels matisos cabdals, i que han estat comunes des del principi al català i a la llengua d'oc. És més: la forma amb *-ç-* continua cap al domini aragonès, i amb característiques que denoten arrels pròpies en terra aragonesa: en els pobles de la Llitera aragonesa, *burzada* «cornada» (Coll A.); a la baixa Vall de Broto, rodalia de Fiscal, expliquen *emburthada* com a «cornada» i el verb *emburthar* «cuando el buey le da con las astas a otro» (AKuhn, *RLiR* XI, 174; *ZRPb.* LV, 600), que ens donen una forta confirmació de l'antiga naturalesa africada de la *-ç-* en aquest mot, i que coincideixen enterament amb el significat de l'oc. mod. *burçà*; l'enllaç amb el català és més vistent encara i sense solució de continuïtat puix que a la nostra alta Ribagorça, a Boñansa, tenim *bursear* (o sigui *-eyar* = cat. central *-ejar*) justament amb el sentit del cast. *cornear*, cat. *abanyegar* («aquest bou *bursea* molt», *AlcM*).

Al mig d'un laberint de verbs més o menys parònims (a completar encara) es dibuixa ja el fet central i bàsic: són les formes en *-çar* i en *-xar* les que no són d'alluvió: elles són el terreny ferm en la llengua. Si *bursar* (= *burçar*) pressuposa una base que només 60

pot ser **BÛRTIARE* o **BÛRCIARE*, *burxar* en podria ser una modificació d'aspecte mossàrab, tal com *punçó* i *punçar-punça* foren substituïts, en l'etapa moderna de la llengua comuna, per *punxó-punxar-punxa*. Intuïció més que més versemblant, pel fet que les nocions de *burxar* i *punxar* són tan pròximes l'una a l'altra, interdependents. Doncs, la idea es pot pendre en el sentit que *burxar* seria una forma sorgida en el moment en què es consuma l'assimilació de les terres entorn de 10 l'Ebre, amb el Camp de Tarragona i Maestrat, en totes les quals ja hem vist que les formes en *-x-* es presenten en massa i mostrant-hi arrels pròpies. O bé es pot pendre simplement en el sentit que *bursar* es modifica en *burxar* per contagi del canvi de *punçó-punçar* en *punxó-punxar*. Doncs, podem mirar simplement *burxar-burxa-burxó* com *burçar-burçard-burçó* contaminats per *punxar-punxa-punxó*. La forma del català modern, estranya a la llengua d'oc i al català medieval, deu ser la deguda a la influència de *punxar* i els seus afins quan aquests esdevenen els successors dels arcaïcs *punçó-punçar*. Tot està en regla.

**BÛRTIARE* (o **BÛRCIARE*) mot d'origen desconegut, però amb *-T-* (o *-C-*) ben assegurada també pel fet que, si hi hagués hagut *-RS-* etimològica, tindríem *-RS-*, forma que no es troba ni en català.⁵ Aquesta podria restar com a suma i conclusió de les nostres recerques. Única solució d'èstricta prudència, i amb la qual potser ens hauríem d'acontentar.

La voluntat no es dóna i hom busca una solució als enigmes. I així s'ha pensat, i jo també, en solucions. Hi ha moltes vies a indicar, car en efecte hi ha bastants parònims.

1) D'un d'ells podrien resultar les formes catalanes en *-j-* que acabem d'aplegar. No hi ha més remei que prestar-los atenció, també perquè continuen en terres d'Oc. Oc. mod. *bourjà* (però *burjà* alv. i en els Cevennes, *burjàs* lld., *TdF*)⁶ «fouiller» (*bourjounado*, «fouillis, bousculade» en *Calendau*), «fouiller maladroitement», *bourjounà lou fiò*, «fourgonner le feu», dels quals es va ocupar Schuchardt, *Rom. Etym.* II, 129-31 (sense gaire resultats), i hi tornen M-L. (1402) i Wartburg (*FEW* I, 632b).

Meyer-Lübke es preguntava (tímid o escèptic) si hi havia relació amb la família de *BORDO* 'bastó de pelegrí' (que hom havia relacionat per la seva banda amb *BORD* i un ll. vg. *BÛRDUS* 'mul'); Wartburg enfilant-s'hi audaç, suposa per al mot oc. un verb rom. o ll. vg. **BÛRDICARE* «herumstöbern» ('furetejar, trastejar, remenar'), amb l'excusa que el tipus *BÛRDO* arriba a significar «Trampe» ('roda-soques', 'buscaire'); si arriba a una base tan poc fundada en occità és perquè M-L. l'havia postulada per a una sèrie de mots dialectals italians (que Schuchardt analitza al costat de *bourjà*, abstenint-se de relacionar-los-hi), d'un tipus *burdigar* 'remenar o escorcollar' (de vegades amb un bastó o buscall), estès per tota l'Emília i en algun parlar lombard (que tot això tingui relació amb un prov. mod. *bourdouirà* o *bourdoulhà* «far-fouiller, agiter» és ja ben problemàtic); però aquest alt-it. *burdigar* ell mateix és un problema: a) perquè